

Şiilik / Şiîliğin doğuşu nasıl olmuştur?

En büyük hidayet meşalesi olan Kur'ân-ı Azimüşşân'ın nâzil olmasıyla bütün insanlık âleminde yepyeni bir devir başlamıştı. İnsanlar kalp ve ruhlarının tabîi ihtiyacı olan "**Hak Din**"e kavuşma sevinci içinde idiler. Şirkten tevhide, zulmetten nura, hurafelerden hakikate, cehaletten bilgiye kavuşmuşlardı. Kur'an'ın hayattar prensipleri, onları her an maddî ve mânevî yüceliğe doğru götürüyordu.

Resul-i Ekrem Efendimizin döneminde İslâmiyet' Mekke, Medine, Hicaz ve civar bölgelerde mutlak hakimiyetini kurdu. Artık cehalet ve zulmet devri, yerini saadet ve nûr devrine bırakmıştı.

Hiz. Ebu Bekir ve Ömer (ra.) devirlerinde kısa zaman içerisinde yapılan eşsiz fetihlerle Suriye, Mısır, Irak ve İran'ın fethine başarılı olundu.

Bu harikulâde gelişme, İslâm düşmanlarının, bilhassa Yahudilerin haset ve kinlerini kabarttı. Yahudiler, İslâmiyet'in kısa zamanda gösterdiği büyük gelişme karşısında dehşete kapılıyor ve beyinleri çatlayacak gibi oluyordu. Üstelik birçok Yahudi cemaatlerinin İslâm'a girişi de onları büsbütün çıldırtıyordu. İslâmiyet'in bu hızlı ve parlak yayılışı mutlaka durdurulmalıydı.

Vaktiyle, Hristiyanlara karşı tezgâhlanan oyunun, şimdi Müslümanlara karşı oynanması lâzımdı. Uzun müzakerelerde bulundular ve sonunda Medine'de İbn-i Sebe'yi sahneye çıkardılar. Abdullah İbn-i Sebe hahambaşydı ve büyük bir komiteciydi.

İbn-i Sebe, tahribat programını başlıca iki esas üzerine kurdu. İlk olarak, Müslümanlar arasında ayrılık çıkarmakla, İslâm'ın gelişmesine engel olacak; ikinci safhada İslâmî inanç ve itikada hurâfeler katarak, onlar arasına, kıyâmete kadar sürecek bir fikir ayrılığı sokacaktı. Bu iki hedefin gerçekleşmesi için komiteler kuracak ve onlar aracılığı ile Müslümanlar arasındaki birlik ruhunu, muhabbet, uhuvvet gibi mânevî bağları zayıflatarak ortadan kaldırmak üzere yoğun faaliyet gösterecekti. Her bir ifsat merhalesinin arkasından hemen durum değerlendirmesi yapılacak, plânlanan hedeflerle alınan neticeler kontrol edilecek, değişen ve gelişen şartlar altında yeni hedeflerin gerçekleşmesi için yeni plânlar yapılacak ve uygulama sahasına sokulacaktı.

İbn-i Sebe, Müslümanlar arasında çıkardığı ihtilaflarla ve iç harplerle birinci maksadına tam muvaffak olmuştu.

İbn-i Sebe, bu iç savaşlarla esas amacına yaklaşmış oluyordu. Çünkü onun asıl amacı, *İslâm inancına hurâfeler sokarak* onu öz saflığından çıkarmaktı.

Bugün kavga eden müminler yarın barışabilir ve tekrar bir araya gelerek İslâm birliğini yeniden tesis edebilirlerdi. Müslümanlar arasında tâ kıyâmete kadar devam edebilecek bir ayrılık çıkararak onları inanç yönünden parçalamak, hiziplere ayırmak icap ediyordu. Şimdi yapılacak en önemli iş, inançları asıl çizgisinden saptırmak için dine hurâfeler sokmaktı.

İbn-i Sebe bu işe, “Ehl-i Beyt” muhabbetini istismar etmekle başladı. Ehl-i Beyt’in en ateşli bir taraftarı olarak sahneye çıktı. Hilâfetin baştan beri Hz. Ali’nin hakkı olduğunu ve ondan haksız olarak gasp edildiğini etrafa yaydı. Hz. Ali ve evlâtlarını, “İlâhlar Hanedanı” hâline getirerek İslâm Dinini Hristiyanlıkta olduğu gibi tevhit esasından saptırmaya tevessül etti. Sonunda, İbn-i Sebe başkanlığındaki bir grup, Hz. Ali’nin (ra.) huzuruna çıkarak ona: “*Sen Rabbimizsin, İlâhımızsın,*” dediler. Hz. Ali, bu müşriklerin bir kısmını yaktırdı. İbn-i Sebe’yi ise, ordu içinde taraftarlarının çokluğu sebebiyle, fitne ve zaafa yol açacağı endişesinden, yaktırmaktan vazgeçti. *İran’ın eski hükümet merkezi olan Medayin’e sürdürdü.*

Ne yazık ki, Medayin, İbn-i Sebe’nin sapık fikirlerinin üretilmesine çok müsait bir zemin idi. İbn-i Sebe burada, vaktiyle Hz. Ali’den kaçan Haricilerle görüştü ve reisleri Evfa oğlunu buldu. Evfa oğlunun Hz. Ali’ye karşı bir harekette bulunmak istediğini anlayınca, ona: “Böyle bir hareketle Ali’yi mağlup edemezsiniz, ancak siz mağlup olursunuz.” dedi. Evfa oğlu, İbn-i Sebe’ye fikrini sorunca, o da: “Üç fedai ile bu işi hallederiz.” dedi.

Bu konuşmadan sonra, Hz. Ali, Hz. Muâviye ve Hz. Amr İbnü’l-Âs’ın öldürülmesinde mutabık kaldılar. Bu maksatla üç suikastçıyı yola çıkardılar. Üç sahabe, Ramazan’ın 17. günü sabah namazını kıldıracakları sırada öldürüleceklerdi. Takdir-i İlâhi ile Hz. Muâviye ve Amr İbnü’l-Âs bu suikasttan kurtuldular. Fakat İbn-i Mülcem isimli suikastçı Hz. Ali’yi, şahadetine sebep olan zehirli bir kılıç ile yaralamaya muvaffak oldu.

İbn-i Sebe, İbn-i Mülcem’i Hz. Ali’yi öldürtmek üzere yola çıkardıktan sonra, Meymun oğlunu birkaç adamıyla Küfe’ye göndermişti. Meymun oğlu orada:

“Ali ölmedi, uruç etti, semâya çıktı. Şimdi o, bulutların üzerindedir. Çok geçmeden geri dönecek ve kılıcıyla bütün dünyaya adalet dağıtacaktır...”

gibi hurâfeler yayacaktı.

İbn-i Sebe, yakın mesai arkadaşları ile beraber İran’da yapacakları ihanet faaliyetlerinin plânlarını hazırladılar ve çalışmaya koyuldular. O günkü sosyal durum da onların bu plânlarını uygulamaya son derece elverişli idi. **Şöyle ki:**

İslâmiyet çok kısa bir zamanda geniş bir sahaya yayılmıştı. Bu derece geniş ve

yaygın bir coğrafya üzerinde İslâm'ın bütün anlam ve inceliklerini, hikmet ve hakikatlerini, yeni Müslümanlığı kabul etmiş milletlere, intikal ettirmek, mizaçları farklı kavimleri İslâmî potada eritmek ve yoğurmak, henüz yeni kurulmuş bir İslâm Devleti için fevkalâde zor bir işti. İslâm'ın ulaştığı her yerde, İslâm'a kitleler halinde katılmalar oluyordu. Gerçi bu durum, Müslümanları sevindiriyordu. Fakat, mânevî hamur gerekli şekilde yoğrulamıyor, ideal mânâda Müslümanlar pek yetişemiyor, dolayısıyla da ideal duyuş ve yaşayış açısından Müslümanlar arzu edilen kıvamda bütünleşemiyordu. Halk tabakaları, işlenmemiş ham toprak gibiydiler. Bu durum, bilhassa kendini İran'da açık bir şekilde gösteriyordu.

Yeni Müslüman olmuş kimseler, eski yanlış inançlarından bütün bütün kurtulmuş değillerdi. Asırlardan beri süre gelmiş hurâfe ve bâtil inançların etkisinde kalarak ruhları, akılları, kalpleri boyanmış bu insanlara İslâm'ın vehim ve hayâlâtta, düzmece ve hurâfattan uzak olan berrak, net, safi hakikatlerini olduğu gibi kabul etmek hayli zor geliyordu. İslâmiyet bu mutaassıp insanlarca hakıyla hazmedilemiyor ve hak din kalplere ve hislere tam mânâsıyla yerleştirilemiyordu. Psikolojik olarak istiyorlardı ki eski inançlarını, örf ve an'anelerini de İslâmiyet'le birlikte devam ettirsinler.

Diğer taraftan, hilâfet makamı da bu ülkede ikaz ve irşat hizmetini gereken seviyede yapamıyordu. O beldelerdeki insanlara, İslâm'ı bütün kurumlarıyla yerleştirme ve onların şüphe ve tereddütlerini izale etme hizmeti, büyük ölçüde aksıyordu. Zira, İslâmiyet gayet geniş bir sahaya yayılmış, sahabelerin büyük bir kısmı iç fitnelerde vefat etmiş, diğer bir kısmı uzlet hayatını tercih etmiş, bir kısmı da sosyal hayata müdahale edemeyecek kadar yaşlanmıştı.

Bu önemli görevin ihmal edilmesi neticesinde, bu yeni beldeler uzun süre sahipsiz kaldı. Fetih zamanında aldıkları ilk feyiz ve ilimle Kur'an'a ve imana ait hakikatleri tamamıyla anlayamamışlardı. Bu sebeple henüz hak ve bâtili, hurâfe ve hakikati temyiz edecek duruma gelmemişlerdi.

İşte, Yahudi gibi fitneci bir kavim, bu sosyal durumdan faydalanmayı başardı.

İbn-i Sebe'nin, İran'da olumsuz fikirlerini yerleştirmesinde önemli bir faktör de halkın psikolojik yapısıydı. Onların iç dünyasında, akıldan ziyade his hükmediyordu. Gönülleri hakikatten ziyade efsane ve hurâfelere açıktı. Hâdiseleri mantık ve muhakeme uyumu içinde tahlil edemiyor, fikir süzgecinden hakıyla geçiremiyorlardı.

Diğer taraftan asırlarca süren saltanatlarının ve milli gururlarının, vaktiyle köle addettikleri Araplar tarafından söndürülmesini de bir türlü hazmedemiyor, akıl plânında olmasa bile, his plânında İslâmiyet'e karşı bir hazımsızlık gösteriyorlardı.

İbn-i Sebe, bütün bu faktörleri değerlendirmesini bildi. Arkadaşlarını toplayarak onlara,

“Biz asıl harbe yeni başladık. Bilmiş olun ki, bu, Müslümanlar arasında kıyâmete kadar devam edecek bir savaşın başlangıcıdır. Şimdi, biz Ali’yi takdis edeceğiz ve ettireceğiz. Ona, yerine göre ‘ilâhlık’ yakıştıracağız, yerine göre ‘peygamberdir’ diyeceğiz, yerine göre de ‘hilâfetin, Ali’nin hakkı olduğunu, fakat Ebu Bekir, Ömer ve Osman’ın onun bu hakkını gasbettiklerini’ anlatacağız.”

İbn-i Sebe ve arkadaşları, bu kararı aldıktan sonra etrafındaki adamlarını, bu fikirleri yaymak üzere görevlendirdiler. Bunlar,

“Hilâfet Ali’nin hakkı idi. Hilâfete lâıyk Ali ve evlâtlarıdır. Bu hak, onlardan gasp edildi. Üç halife, bilhassa Ömer, bu hakkı gasbetmekle Allah’ın iradesine karşı geldiler... Allah’ın iradesine itaat için Ali’den yana çıkmak lâzımdır...”

diye telkinlere başladılar. Bu telkinler, halk tarafından kabul görünce, daha da ileri giderek insanlara ilâhlık isnat eden “Hulûl Akidesini” İslâm inancına sokmak için gayret gösterdiler. İslâm inancını asıl çizgisinden saptırarak, tevhit akidesine taban tabana zıt bir inanışı yaymaya başladılar. “Hulûl Akidesi’ İranlıların eski dinlerinde de vardı. Bu bakımdan, bu bâtil itikat onlarda kolaylıkla taraftar buldu.

Önce, Hz. Ali’ye (ra.) ilâhlık izafe ettiler. Daha sonra, bu ilâhlığın, onun evlâtlarına da intikal ettiği davasında bulundular ve neticede İran’da bir ilâhlar hanedanı ortaya çıktı.

Hz. Ali’nin (ra.) vefatında İbn-i Sebe, **“Ölen Ali değil, onun sûretine giren bir şeytandır. Ali şimdi göklere çıkmış ve bulutlar üzerinde taht kurmuştur.”** diyerek onun ölümüne hulûl akidesi paralelinde bir yorum getirdi.

Böylece, Mısır’da “Sebeiyye Mezhebi”nin kurulmasıyla tohumu atılan Şiîlik, İran’da yeşermeye, gelişmeye başladı. Ve bundan yirmiden fazla fırka (kol) türedi.